

statements about the future of bitcoin]. *itc.ua*. Retrieved from: <https://itc.ua/blogs/v-hode-vsemirnogo-ekonomicheskogo-foruma-v-davose-ekspertyi-sdelali-ryad-neuteshi-telnyih-zayavleniy-kasatelno-budushhego-bitkoina/> [in Russian].

26. Zakharchenko, V.I. (2022). Na shliakhu do tsyfrovoho standartu svitovoi valiutnoi systemy [On the way to the digital standard of the world currency system]. *Ekonomichnyi forum – Economic Forum*, 1, 90-99. DOI: <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2022-1-11> [in Ukrainian].

Відомості про автора

ЗАХАРЧЕНКО Володимир Іванович – доктор економічних наук, професор кафедри адміністративного менеджменту та альтернативних джерел енергії, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: zakharchenkovn@i.ua).

ZAKHARCHENKO Volodymyr – Doctor of Economic Sciences, Professor of the Department of Administrative Management and Alternative Energy Sources, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, 3, Soniachna Str., e-mail: zakharchenkovn@i.ua).

УДК 330:502

DOI: 10.37128/2411-4413-2022-2-3

**ПОНЯТІЙНО-
ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ
АПАРАТ ЕКОЛОГО-
ОРІЄНТОВАНОЇ
ЕКОНОМІКИ**

ТАРАСОВА О.С.,
*аспірантка першого року навчання
кафедри економіки та підприємницької діяльності,
Вінницький національний аграрний університет
(м. Вінниця)*

Стаття присвячена вивченню теоретико-прикладних досліджень в галузі еколого-орієнтованої економіки як базису досягнення сталого еколого-економічного розвитку. Встановлено, що термін «еколого-орієнтована економіка» застосовується в різних сферах життєдіяльності та має багато варіантів застосування в поєднанні з іншими поняттями.

Проаналізовано та систематизовано пріоритетні напрями еколого-орієнтованої економіки, що були запропоновані науковцями в різні часові періоди вивчення цієї тематики. Визначено основні відмінності між поняттями «зеленої» економіки, «біоекономіки», «економіки навколишнього середовища» та «еколого-орієнтованої економіки». Доведено, що зелене зростання фокусується на двох із трьох основних принципах сталого розвитку (економічному та екологічному) та є одним із компонентів сталого розвитку. Соціальний аспект реалізується через ініціативи зеленого зростання, які можуть забезпечити соціальні вигоди. Розглянуто важливі аспекти системної екологізації в процесі вирішення наявних економіко-екологічних проблем, які повинні стати рушійними етапами екологізації економіки.

Наголошено, що «зелена» економіка не замінює собою сталий розвиток, а розглядається як його складова, як більш прагматичний підхід до збалансування трьох складових. «Низьковуглецевий» розвиток трактується як процес відокремлення економічного зростання від зростання споживання енергії, завдяки технологічним інноваціям, зміні інфраструктури та моделі поведінки економічних суб'єктів. Встановлено, що цінність природного ресурсу як економічного активу, залежить не лише від величини доходу, а й від обсягу благополуччя, який він може збільшити або зменшити у довгостроковій перспективі.

Здійснено порівняльний аналіз еколого-орієнтованої економіки з традиційною економікою та екологією за такими категоріями як переважаючий науковий підхід; визначальні рушійні сили; структура взаємовідносин; вид системи; просторові межі; часовий період; головна мета; принципи; критерій ефективності; оцінка технічного прогресу; базові технології; причетні покоління. Сформовано загальне тлумачення визначенню «еколого-орієнтованої економіки», яке є міждисциплінарною категорією, що включає компоненти природи та економіки, розглядаючи економічні системи з погляду часу, простору та окремих складових.

Ключові слова: «зелена» економіка, навколишнє середовище, еколого-економічний розвиток, біоекономіка, еколого-орієнтована економіка, неолібералізм, низьковуглецевий розвиток, зелене зростання.

Табл.: 2. Літ.: 28.

CONCEPTUAL AND TERMINOLOGICAL APPARATUS OF ECOLOGICALLY ORIENTED ECONOMY

TARASOVA Oksana,
*Postgraduate Student of the First Year of the Study
of the Department of Economics and Entrepreneurship,
Vinnytsia National Agrarian University
(Vinnytsia)*

The article is devoted to the study of theoretical and applied research in the field of ecologically oriented economy as a basis for achieving sustainable ecological and economic development. It is established that the term «eco-oriented economy» occurs in various spheres of life and has many uses in combination with other concepts.

The priority topics of ecologically oriented economy, which were proposed by scientists in different time periods of studying this topic, are analyzed and systematized. The main differences between the concepts of «green» economy and «bioeconomy», «environmental economy» and «eco-oriented economy» are identified. It has been proven that green growth focuses on two of the three basic principles of sustainable development (economic and environmental) and is one of the components of sustainable development. The social dimension is realized through green growth initiatives that can help social benefits. Aspects of system ecology in the process of solving existing economic and environmental problems, which should be the driving stages of greening the economy, are considered.

It was declared that the «green» economy does not replace sustainable development, it is seen as its component, as a more pragmatic approach to balancing the three components. However, «low-carbon» development is interpreted in the scientific work as a process of separating economic growth from the growth of energy consumption, through technological innovation, changes in infrastructure and behavior of economic entities. It is established that the value of natural resources as an economic activity depends not only on the amount of income, but also on the amount of well-being that it can increase or decrease in the long run.

A comparative analysis of the eco-oriented economy with the traditional economy and ecology was carried out in such categories as the prevailing scientific approach; defining driving forces; relationship structure; type of the system; spatial boundaries; a period of time; the main objective; principles; efficiency criterion; assessment of technical progress; basic technologies; involved generations. General interpretation of the definition of «eco-oriented economy» is formed, is an interdisciplinary category that includes components of nature and economy, containing economic systems in terms of time, space and individual components.

Key words: «green» economy, environment, ecological and economic development, bioeconomy, eco-oriented economy, neoliberalism, low-carbon development, green growth.

Табл.: 2. Ref.: 28.

Постановка проблеми. У сучасних умовах без урахування екологічних факторів в економічній системі неможливо забезпечити стійкий та сталий розвиток будь-якої держави. У результаті цього сталість такої системи стає можливою тільки за умови підтримки сталого розвитку та взаємозв'язку з екологічною сферою. Ця взаємозалежність впливає з того, що разом вони є підсистемами системи взаємодії суспільства і природи, тому ігноруючи проблеми навколишнього природного середовища гальмується економічний розвиток соціо-еколого-економічних систем. І лише при переході на екологічні пріоритети розвитку і підпорядкування економічних цілей соціальним і екологічним інтересам ми переводимо життєвий цикл економічної системи у стан сталого розвитку.

Специфіка формування термінології «еколого-орієнтованої економіки» полягає в тому, що вона являє собою відкриту систему, де природа виступає одночасно постачальником вихідних ресурсів для економіки та отримувачем продуктів її переробки. На думку фахівців Ньютона А. та Кантарелло Е. [3, с. 181], екологічна економіка – нова галузь досліджень, що має справу з відносинами між природними екосистемами та соціально-економічними системами у найширшому сенсі, відносинами, вирішальними для багатьох проблем людства і для побудови сталого майбутнього розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В економічній літературі досить велика увага приділяється питанням раціонального природокористування, збереженню ресурсного потенціалу та захисту довкілля. Проте аналіз публікацій свідчить, що найчастіше об'єктом дослідження стають екологічні проблеми, які виникають у різних галузях і сферах діяльності. Еколого-орієнтовану економіку, як офіційну та самостійну галузь економіки, досліджували зарубіжні та вітчизняні вчені: Є. Барбієр, А. Камерон, А. Марканді, К. Стюарт, Д. Піарс, Ю. Бережна, С. Біла, Б. Буркинський та інші.

Сучасні науковці ще більш зацікавлені у вивченні проблематики еколого-орієнтованої економіки, враховуючи діючий глобальний конфлікт між господарською діяльністю людини та довкіллям. Особливої уваги заслуговують інтелектуальні напрацювання, публікації та винаходи наукової школи Вінницького національного аграрного університету, а саме: Калетніка Г.М. [24], Гончарук І.В. [19; 20; 21], Ємчик (Гончарук) Т.В. [22], Токарчук Д.М. [23], Пришляк Н.В. [24] та інших.

Постійну зацікавленість демонструють міжнародні інституції: Програма ООН з навколишнього середовища (ЮНЕП), Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) та ін.

Формулювання цілей статті. Метою статті є визначення термінології «еколого-орієнтованої економіки» як самостійного вектору в економіці, вивчення його характерних особливостей та порівняння концепцій до дотичних напрямків в економіці, таких як «зелена економіка», «біоекономіка».

Виклад основного матеріалу дослідження. Еколого-орієнтована економіка стала офіційно визнаною галуззю економіки у 1970-х роках внаслідок низки екологічних проблем. Тим не менш, деякі відомі вчені, зокрема Д. Пірс, стверджують, що такий концепт було започатковано з ініціативи

президента Трумена у Сполучених Штатах Америки у 1952 році після реалізації першого «мозкового центру» для прийняття політичних рішень урядом США, орієнтованих виключно на природні ресурси та екологічні проблеми, після посилення навантаження на корисні копалини, сільське господарство та енергетику внаслідок Другої світової війни [1, с. 62].

У 2009 році Т. Фрідман опублікував низку статей про створення нової концепції, пов'язаної з еколого-орієнтованою економікою. Було запропоновано «Екологічний новий курс», положення якого розроблені по аналогії «Новим курсом» Ф. Рузвельта, який став відповіддю на кризу 1929 року. У своїй стратегії Т. Фрідман доводить, що фінансова криза стала результатом застарілої економіки, при цьому він виступає за екологічний новий курс, використовуючи заходи Ф. Рузвельта, але «озеленяючи» їх. Була створена «Група екологічного нового курсу», яка опублікувала відповідний звіт, який передбачав подвійний підхід: по-перше, пропозиції щодо відновлення внутрішньої та світової фінансової системи, включаючи змінений режим оподаткування; по-друге, пропозиції щодо державного втручання для забезпечення більш високих державних та приватних витрат, спрямованих на екологічні проекти, що дозволить суттєво скоротити використання викопного палива і, отже, допоможе боротися зі зміною клімату та піковим споживанням нафти [2, с. 351-353].

Науковці А. Ньютон та Е. Кантарелло досліджують еколого-орієнтовану економіку як новий підхід до неокласичної економіки, який вводить навколишнє середовище у сферу економічної науки. Отже, якщо у класичній економіці цінність товару залежить від вартості його виробництва, то неокласична економіка розглядає ціноутворення як замкнуту систему для забезпечення ринкової рівноваги. Автори відзначають існування різниці між класичною та неокласичною економікою щодо природних ресурсів: проблема нестачі природних ресурсів вимагає враховувати дефіцит природних ресурсів як основу встановлення ринкової ціни [3, с. 184].

В окремих роботах еколого-орієнтована економіка представлена як екологічний компонент неолібералізму. М. Якобс використовує класичні неоліберальні інструменти для корегування зовнішніх ефектів. У цьому аспекті варто зазначити, що низка постулатів неокласичної економіки та неоліберальної ідеології є подібними, єдині відмінності полягають у тому, що неокласична економіка іноді підтримує сильний уряд (як у скандинавських країнах) та конкуренцію, тому може виступати проти монополії [4, с. 199-204].

Як зазначають Р. Айрес та А. Кнісс, найбільш важливою особливістю еколого-орієнтованої економіки є те, що вона є «відкритою системою»: щоб функціонувати (забезпечувати товарами та послугами людей) економіка повинна вилучати природні ресурси навколишнього середовища, переробляти ці ресурси (перетворювати їх у кінцеві продукти для забезпечення потреб) та позбавлятися від значної кількості фізично та хімічно перетворених ресурсів (відходів), повертаючи їх у навколишнє середовище. Отже, природа є одночасно постачальником вихідних ресурсів для економіки та отримувачем продуктів її переробки [5, с. 282].

Дослідження наукових джерел щодо розвитку концепту «еколого-

орієнтована економіка» дозволили встановити наявність ряду дотичних до цього поняття категорій: «зелена економіка», «економіка природного середовища», «біоекономіка», «зелене зростання», що потребує їх уточнення. Якщо термін «зелена економіка» у науковому дискурсі вважається синонімічним досліджуваній дефініції, що переконливо доводиться у дослідженні А. Матеос «Поняття екологічно орієнтованої економіки: генезис та сучасний стан» [6, с. 63-67], то змістовне наповнення поняття «економіка природного середовища» дещо відрізняється.

Найбільш чітко розмежування понять «еколого-орієнтована економіка» та «економіка природного середовища» наведено у фундаментальній роботі найвідомішого екологічного економіста нашого часу Роберта Костанза «Екологічна економіка: наука та управління стійкістю». Автор зазначає, що економіка природного середовища (або економіка природних ресурсів) заснована на вченнях класичних економістів, у дослідженнях яких виснаження природних ресурсів зіграло значну роль: для Т. Мальтуса та Д. Рікардо природні ресурси були абсолютним обмеженням для населення; для Ж.-А. Ніколь Кондорсе та Дж. Мілла – технологічний прогрес є можливістю затримати виникнення дефіциту природних ресурсів при зростаючому населенні. Однак походження цієї області автор відносить до публікації статті Гарольда Хотеллінга в 1931 році під назвою «Економіка вичерпних ресурсів», яка заклала основи для подальшого дослідження в галузі економіки невідновлюваних ресурсів [7, с. 253-254].

Екологічна економіка, згідно з Р. Костанза є областю дослідження, яка «розглядає відносини між екосистемами та економічними системами у найширшому сенсі», та має трансдисциплінарний характер, тобто об'єднує інші дисципліни – екологію, антропологію, соціальний добробут, що необхідні для поєднання з економікою, якщо суспільство хоче досягти сталого розвитку [7, с. 259].

Д. Пірс, Е. Барб'єр та Е. Маркандіє розглядають досліджувані категорії як два напрямки неокласичної економіки, вважаючи при цьому еколого-орієнтовану економіку принципово новим підходом (який вводить навколишнє середовище у галузь економічної науки), а економіку природного середовища – засобом стимулювання економічного зростання та захисту ринкових механізмів (тобто варіантом екологічного удосконалення традиційної економіки). У доповіді Д. Пірса, Е. Барб'єра та Е. Маркандіє еколого-орієнтована економіка визначається як «дослідження способів заповнення недостатніх природних ресурсів, зважаючи на переваги людей правильно функціонуючого навколишнього середовища, яке найбільше підтримує діяльність людини» [8, с. 78-79]. Економіка природних ресурсів (як другий напрямок неокласичної економіки), в основному, стосується попиту, потреби та природних ресурсів, головна мета якої – зрозуміти, як існують природні ресурси в економіці, щоб керувати ними для сьогодення та майбутнього покоління [8, с. 80].

Ключова різниця між економікою навколишнього середовища та еколого-орієнтованою економікою полягає у концепції стійкості. Фактично, сталий розвиток є центральним вектором екологічної економіки, але не неокласичної.

З цієї позиції можна стверджувати, що економіка навколишнього середовища забезпечує економічну стійкість та стійкість еколого-орієнтованої економіки.

Термін «біоекономіка» було введено Н. Георгеску-Роген у 1978 році, теорія якого була опублікована в 2011 році через три роки після офіційного визнання екологічної економіки [10, с. 85-92]. З урахуванням збігів раннього підходу екологічної (зеленої) економіки, біоекономіка розглядалася як потенційний учасник еколого-орієнтованої економіки.

За основу теорії біоекономіки була взята стаття британського економіста та філософа К. Боулдінга «Економіка майбутнього космічного корабля Земля» [11, с. 218], у якій науковець за аналогією із космічним кораблем вимірював добробут та прогрес не за темпами економічного зростання, а за станом запасів кисню, продовольства, води, здоров'я екіпажу (людства) та інших предметів першої необхідності. У своїй статті К. Боулдінг називає відкриту економіку «економікою ковбоя» (ковбой символізує безмежні рівнини та пов'язаний з романтичною, безрозсудною, експлуаторською та насильницькою поведінкою), замкнуту економіку майбутнього – «економікою космонавта», де земля перетворилася на один космічний корабель без необмежених ресурсів і на якому людина повинна знайти своє місце в циклічній екологічній системі, здатній до безперервного відтворення матеріальної форми.

Основою економіки ковбоя є виробництво та споживання, а успіх економіки вимірюється пропускну здатністю частини з факторів виробництва. Основним завданням економіки космонавта є «підтримка запасів та будь-яких технологічних змін, які призводять до підтримки такого загального запасу із зменшеною пропускну спроможністю (тобто меншим обсягом виробництва та споживання)».

У своїй теорії біоекономіки Н. Георгеску-Роген відзначає, що К. Боулдінг показав, що питання про негативні зовнішні впливи варто розглядати як одну з ключових проблем сучасної економіки. Відповідно, визначені три головні проблеми біоекономіки:

- виснаження природних ресурсів на перенаселеній планеті;
- егоїстична екзосоматична модель, яка дає здатність людському виду розвивати зовнішні органи (прилади, інструменти) – це дало перевагу людству перед іншими видами, і зазначена перевага використовується проти всієї екосистеми;
- монополістична сила багатих країн [25, с. 370-372].

Незважаючи на особливості цього підходу, біоекономіка може вважатися частиною екологічної (зеленої) економіки, відповідно – одним із її основних підходів. Однак у процесі впровадження можуть виникнути й відповідні труднощі. По-перше, біоекономічні підходи до виробництва, переробки та повторного вжитку відрізняються від традиційних підходів щодо використання природних ресурсів і потребують застосування нових біотехнологій. По-друге, нові й складні цикли виникають завдяки новим результатам досліджень науковців, що потребує тривалого часу для проведення дослідів та їх аналізу [12, с. 131-133].

Еколого-орієнтована економіка безпосередньо пов'язана з різними

концепціями зростання, насамперед, «зеленого» зростання [13, с. 142], поняття якого було введено в 2005 році на П'ятій міністерській конференції з навколишнього середовища та розвитку (МКОСР) в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні в Сеулі. «Зелене» зростання – це стратегія інвестування в природний капітал, що робить «екологічний» рушійним фактором економічного зростання для забезпечення екологічної стійкості.

Термін «зелене зростання» [14] є робочим визначенням ОЕСР, який використовується при розробці та реалізації програми та бюджету організації замість терміну «зелена економіка». Організація включає екологічні цілі в економічні стратегії. ОЕСР визнає, що «зелене зростання стало новою парадигмою розвитку, здатної одночасно досягати економічних та екологічних цілей». У зв'язку з цим організація розробила терміни «зелене» та «зростання» окремо, щоб полегшити їх поєднання з позицій «зелених» секторів, предметів, технологій та (вдалих) практик. Із позицій ОЕСР, «зростання» передбачає створення багатства, що вимірюється валовим внутрішнім продуктом, або будь-яким іншим показником, який може бути використаний для порівняння змін рівня економічної життєздатності в певному регіоні з часом. Однак у цій позиції відсутня соціальна складова, яка не обов'язково впливає з економічних та екологічних заходів.

Такі вчені, як Д. Брокінгтон [26, 415-418], О. Біна та Ф. Камера [27, с. 2310-2311], П. Віктор та Т. Джексон [28, с. 12-14], стверджують, що зелене зростання має обмеження внаслідок обмеженості природних ресурсів. Це, на думку зазначених авторів, обумовлює помітну різницю між еколого-орієнтованою економікою та зеленим зростанням, оскільки остання дефініція має на увазі саме «зростання», що для першої категорії не є властивим: будь-який вид економіки має розглядатися як єдине ціле, вона може зростати чи ні, і жодне визначення економіки не потребує елемента зростання як обов'язкової умови, зростання ж завжди пов'язане з економічною сферою.

Датський науковець М. Яніке висловлює протилежну позицію, згідно з якою можна було б просто об'єднати терміни «зелене зростання», «зелена економіка» та інші, пов'язані з ними концепції, оскільки всі вони є просто «інструментальними стратегіями запобігання кризам» [16].

Зелене зростання, на думку автора даного дослідження, більше відповідає сучасній (традиційній) економічній парадигмі, тоді як еколого-орієнтована економіка має дещо інший теоретичний контур для зеленого зростання. На практиці ж еколого-орієнтована економіка та «зелене» зростання збігаються, оскільки обидві концепції реалізовані в неоліберальній економічній системі.

У рамках досліджень Департаменту Міжнародного Розвитку Сполученого Королівства для визначення проєктів із підтримки програм у галузі зміни клімату в країнах, що розвиваються, використовується термін «низьковуглецевий розвиток». У рамках Ініціатив Європейського Союзу [17] низьковуглецевий розвиток охоплює цілий ряд дотичних термінів: «розвиток сумісний з кліматичними умовами», «низьковуглецева економіка», «низьковуглецеве життя», і всі вони пов'язані зі зміною клімату та сталим розвитком.

Із цього питання існують дві позиції, які формально впливають із четвертої оцінної доповіді МГЕЗК (2007 рік), у якій висвітлюється спірне питання про те, який підхід є пріоритетним: клімат чи розвиток. Одна з позицій щодо низьковуглецевого розвитку була висловлена у доповіді 2008 року, де розкривається широке бачення даного терміну як «розвиток, який може стати рушійною силою для вирішення проблем змін клімату». Ця концепція також називається «Суспільство, яке дбає про чистоту навколишнього середовища», дослідження якої презентує стійкість як неминучий результат здійснення політики у галузі технологічних та організаційних інновацій, міжнародного та регіонального співробітництва, цільових технологічних та інвестиційних потоків та роботи з узгодження інтересів зацікавлених сторін. Друга позиція є більш вузькою, але має практичну спрямованість: низьковуглецевий розвиток зорієнтований не на стійкість, а саме на зростання, використовуючи меншу кількість вуглецю [18].

Отже, низьковуглецевий розвиток є частиною еколого-орієнтованої економіки, а не окремим її поняттям, обидва поняття пов'язані один із одним. Незважаючи на різні погляди на цю тему, обидві концепції охоплюють традиційні економічні терміни, такі як зростання та розвиток. Проте низьковуглецевий розвиток є поєднанням економіки та змін клімату, що робить цю галузь унікальною у контексті еколого-орієнтованої економіки.

Проведений аналіз досліджених категорій дозволяє здійснити їх термінологічну конкретизацію щодо еколого-орієнтованої економіки (табл. 1).

Таблиця 1

Термінологічний аналіз дотичних до еколого-орієнтованої економіки категорій

Термін	Зміст терміну	Відношення до еколого-орієнтованої економіки
«Зелена» економіка	Економіка, що призводить до покращеного добробуту людей та соціальної рівності, значно зменшуючи екологічні ризики та екологічні дефіцити	Є ідентичним еколого-орієнтованої економіки
Економіка природного середовища	Економіка, що стимулює економічне зростання та захищає ринкові механізми його досягнення	Використовується як рушійна сила для досягнення цілей еколого-орієнтованої економіки
Біоекономіка	Фундаментальна зміна в ідеології стосовно соціально-економічної, екологічної, біологічної та етичної діяльності. Термін, покликаний постійно враховувати біологічне походження економічного процесу, що повною мірою висвітлює проблему існування людства з обмеженим запасом доступних ресурсів, нерівномірно розташованих та нерівноцінно адаптованих	Є частиною еколого-орієнтованої економіки, отже – однією з її основних підходів
«Зелене» зростання	Стратегія підтримки економічного зростання та створення робочих місць для боротьби з бідністю, у рамках депривації природних ресурсів та змін клімату	Є передумовою для створення еколого-орієнтованої економіки в контексті сталого розвитку та скорочення бідності
Низьковуглецевий розвиток	Розвиток, який може стати рушійною силою для вирішення проблем змін клімату	Є частиною еколого-орієнтованої економіки, а не окремим її поняттям

Джерело: сформовано автором на основі аналізу літературних джерел [1, с. 75; 4, с. 201; 26, с. 417; 27, с. 2310; 28, с. 12] та власних досліджень

Таким чином еколого-орієнтована економіка відрізняється від традиційної економіки та загальноприйнятої екології з погляду широти її сприйняття проблеми та важливості, яку вона надає взаємодії з навколишнім середовищем. Погоджуючись із цією тезою, здійснимо порівняльний аналіз еколого-орієнтованої економіки з традиційною економікою та екологією (табл. 2).

Таблиця 2

Порівняльний аналіз еколого-орієнтованої економіки з традиційною економікою та екологією

Критерії порівняння	Традиційна економіка	Традиційна екологія	Еколого-орієнтована економіка
Переважаючий науковий підхід	Механістичний, атомістичний, статичний	Еволюційний, атомістичний	Еволюційний, системний, динамічний
Визначальні рушійні сили	Корисність, ринок, дефіцит ресурсів	Еволюція різновидів	Етика, гранична корисність (розподіл), екологічна стійкість
Структура взаємовідносин	Суспільство	Людина – природа	Екосистеми
Вид системи	Відкрита	Закрита	Закрита (екологічна економіка), відкрита (економіка навколишнього середовища)
Просторові межі	Від локальних до міжнародних	Від локальних до регіональних	Від локальних до глобальних
Часовий період	Короткостроковий (до 50 років)	Тисячоліття (ери)	Багатомасштабний синтез
Головна мета	Економічне зростання	Виживання видів	Стійкість еколого-економічної системи
Принципи	Ефективність, раціональність	Збереження, незалежність, виживання	Забезпечення поточної (сучасної) та майбутньої (міжпоколінної) структури капіталу
Критерій ефективності	Максимізація прибутку суб'єктів господарювання, індивідуальна максимізація корисності	Максимальний репродуктивний успіх	Коригується з урахуванням цілей системи
Оцінка технічного прогресу	Оптимістична	Песимістична	Раціонально-скептична
Базові технології	Вирішення проблем дефіциту ресурсів	Проблеми удосконалення довкілля	Проблеми дефіциту ресурсів без шкоди довкіллю
Причетні покоління	Нинішнє	Майбутні (виживання видів)	Нинішнє та майбутні

Джерело: складено автором

Питання визначення поняття «еколого-орієнтованої економіки» є доволі дискусійним, викликає полеміку в науковому середовищі та провокує дебати між групами економістів, екологів, громадських діячів, політиків та інших на наукових платформах, «зелених» форумах, конференціях тощо.

Попри те, що існує багато авторських підходів до трактування сутності «еколого-орієнтованої економіки», проведений аналіз похідних термінів спонукає розглядати це явище, як міждисциплінарну категорію, яка за своєю природою включає компоненти екології та економіки, і, хоча вона спрямована на політику та сталий розвиток, має більше широкий спектр дослідження, розглядаючи економічні системи з погляду часу, простору та окремих

складових. Перехід до сталого розвитку – глобальний процес, і всі держави повинні рухатися до нього єдиними зусиллями і загальним шляхом. Проблема цього переходу стоїть перед кожною державою окремо і перед усім світом у цілому.

Адже саме на теренах еколого-орієнтованої економіки відбувся розвиток синергетичної парадигми як методу пошуку універсальних законів буття, що набуло значного поширення у другій половині ХХ сторіччя. Сьогодні вже можна казати про перші позитивні результати застосування підходів екологічної економіки, які, перш за все, пов'язані з розробкою концепції так званого «сталого розвитку».

Висновки. Підсумовуючи аналіз визначень еколого-орієнтованої економіки та похідних визначень, можна зробити висновок, що еколого-орієнтована економіка за своєю природою є міждисциплінарною категорією, яка включає компоненти природи та економіки, і, хоча вона спрямована на політику сталого розвитку, проте має більш широкий спектр дослідження, розглядаючи економічні системи з погляду часу, простору та окремих складових.

Традиційна ринкова економіка, побудована за ресурсоспоживаючою моделлю нині не враховує цінність природних ресурсів, тому можна зробити висновок, що суспільству необхідна нова парадигма розвитку, яка враховує екологічні та економічні інтереси.

Таким чином, можна стверджувати, що еколого-орієнтована економіка є довгостроковою перспективою розвитку будь-якої держави, що забезпечує добробут людей та захист довкілля в умовах глобалізації світової економіки. Економіка спрямована на зв'язок економічних, екологічних та соціальних аспектів сталого розвитку країни, щоб згодом довгостроковий економічний розвиток досягався шляхом інвестування у безпечні та екологічно чисті технології та процеси.

Список використаних джерел

1. Pearce D. An Intellectual History of Environmental Economics. *Annual Review of Energy and the Environment*. 2002. Vol. 27. P. 57-81. DOI: 10.1146/annurev.energy.27.122001.083429.
2. Friedman T.L. *Hot, Flat, and Crowded: Why We Need a Green Revolution – and How It Can Renew America*: New York: «Farrar, Straus, and Giroux», 2008. 480 p.
3. Newton A., Cantarello E. *An Introduction to the Green Economy: Science, Systems and Sustainability*. London: Routledge, 2014. 382 p.
4. Levidow L. Green economy. *Companion to Environmental Studies*. London: Routledge, 2018. P. 199-204.
5. Ayres R.U., Kneese A.V. Production, consumption and externalities. *American Economic Review*. 1969. Vol. 59. P. 282-296.
6. Mateos A. The Concept of an Environmentally Oriented Economy: Genesis and Current State. *Economic sciences*. 2016. № 145. P. 63-67.
7. Costanza R., d'Arge R., de Groot R. et al. The value of the world's

ecosystem services and natural capital. *Nature*. 1997. Vol. 387. P. 253-260. DOI: <https://doi.org/10.1038/387253a0>.

8. Pearce D., Markandya A., Barbier E. *Blueprint for a green economy*. London: Earthscan, 1989. 192 p.

9. International Energy Agency. *Key World Energy Statistics*. Paris: OECD, 2012. 80 p.

10. Cato M.S. *Green Economics: An Introduction to Theory, Policy and Practice*. London: Earthscan, 2009. 224 p.

11. Boulding K. *The Economics of the Coming Spaceship Earth*. URL: http://arachnid.biosci.utexas.edu/courses/thoc/readings/boulding_spaceshipearth.pdf (дата звернення: 11.06.2022).

12. Федина С. Формування системи індикаторів сталого розвитку для оцінювання біосоціальної економіки. *Міжнародний науковий журнал «Механізм регулювання економіки»*. 2019. № 4. С. 129-137. DOI: <https://doi.org/10.21272/mer.2019.86.13>.

13. Ігнатченко А.С., Ковальов Б.Л., Федина С.М., Попова А.Г. Аналіз дефініційної основи терміна «екологічні (зелені) інвестиції» та їх класифікація. *Міжнародний науковий журнал «Механізм регулювання економіки»*. 2020. № 2. С. 138-148. DOI: <https://doi.org/10.21272/mer.2020.88.12>.

14. *The Green Investment Report 2013*. World Economic Forum. URL: www3.weforum.org/docs/WEF_GreenInvestmentReport_ExecutiveSummary_2013 (дата звернення: 14.06.2022).

15. *Green Investment 2018*. World Green Economy Council. URL: <http://wgeco.org/green-investment/> (дата звернення: 21.06.2022).

16. Danish Organisation for Renewable Energy. URL: <http://www.ove.org> (дата звернення: 11.06.2022).

17. Організація Об'єднаних Націй (ООН). URL: <http://www.un.org/ru/> (дата звернення: 18.06.2022).

18. Маркевич К., Сіденко В. «Зелені» інвестиції у сталому розвитку: світовий досвід. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_ZELEN_INVEST.pdf (дата звернення: 11.06.2022).

19. Гончарук І.В., Томашук І.В. Вплив еколого-економічного фактору на особливості організаційно-економічного механізму використання ресурсного потенціалу сільських територій. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 4 (20). С. 52-62.

20. Гончарук І.В. Підприємницька діяльність виробництва біопалива як сфера розвитку «зеленого бізнесу». *Економічний форум*. 2013. № 4. С. 93-97.

21. Гончарук І.В. «Зелений бізнес» у концепції сталого розвитку суспільства. *Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету*. 2013. № 2 (77). Т. 1. С. 137-145.

22. Гончарук Т.В. Концепція «зеленої економіки» у забезпеченні сталого розвитку суспільства. *Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. Серія Економічні науки*. 2013. № 2 (77). С. 157-166.

23. Tokarchuk D. Development of territorial communities as the main purpose of reforming local government: issues of planning and the «green» course. *Scientific*

and practical principles of development of territorial communities in the conditions of decentralization of power: monograph. Primedia eLaunch, Boston, USA, 2022. P. 169-194. DOI: 10.46299/979-8-88680-820-9.8.

24. Калетнік Г.М., Пришляк Н.В. Розвиток галузі біопалив як детермінанта сталого розвитку України. *Міжнародний науково-виробничий Журнал «Економіка АПК»*. 2021. № 2. С. 71-81. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202102071>.

25. Georgescu-Roegen, N. Inequality, Limits and Growth from a Bioeconomic Viewpoint». *Review of Social Economy*. 1977. Vol. 35, № 3. P. 361-375.

26. Brockington D. Radically conservative vision? The challenge of UNEP's «Towards a Green Economy». *Development and Change*. 2012. Vol. 43, № 1. P. 409-422.

27. Bina O., Camera F. Promise and shortcomings of a green turn in recent policy responses to the «double crisis». *Ecological Economics*. 2011. Vol. 70, № 12. P. 2308-2316.

28. Victor P., Jackson T. Commentary: a commentary on UNEP's green economy scenarios. *Ecological Economics*. 2012. Vol. 77. P. 11-15.

References

1. Pearce, D. (2002). An Intellectual History of Environmental Economics. *Annual Review of Energy and the Environment*, 27, 57-81. DOI: 10.1146/annurev.energy.27.122001.083429 [in English].

2. Friedman, T.L. (2008). *Hot, Flat, and Crowded: Why We Need a Green Revolution – and How It Can Renew America*. New York: «Farrar, Straus, and Giroux» [in English].

3. Newton, A., & Cantarello, E. (2014). *An Introduction to the Green Economy: Science, Systems and Sustainability*. London: Routledge [in English].

4. Levidow, L. (2018). Green economy. *Companion to Environmental Studies*. London: Routledge, 199-204 [in English].

5. Ayres, R.U., & Kneese, A.V. (1969). Production, consumption and externalities. *American Economic Review*, 59, P. 282-296 [in English].

6. Mateos, A. (2016). The Concept of an Environmentally Oriented Economy: Genesis and Current State. *Economic sciences*, 145, 63-67 [in English].

7. Costanza R., d'Arge R., de Groot R. et al. (1997). The value of the world's ecosystem services and natural capital. *Nature*, 387, 253-260. DOI: <https://doi.org/10.1038/387253a0> [in English].

8. Pearce, D., Markandya, A., & Barbier, E. (1989). *Blueprint for a Green Economy*. London: Earthscan [in English].

9. International Energy Agency. Key World Energy Statistics (2012). Paris: OECD [in English].

10. Cato, M.S. (2009). *Green Economics: An Introduction to Theory, Policy and Practice*. London: Earthscan [in English].

11. Boulding, K. The Economics of the Coming Spaceship Earth. Retrieved from: http://arachnid.biosci.utexas.edu/courses/thoc/readings/boulding_spaceship_earth.pdf [in English].

12. Fedyna, S. (2019). Formuvannia systemy indykatoriv staloho rozvytku dlia otsiniuvannia biosotsialnoi ekonomiky [Formation of a system of indicators of sustainable development for assessment of biosocial economy]. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky» – International Scientific Journal «Mechanism of Economy Regulation»*, 4, 129-137. DOI: <https://doi.org/10.21272/mer.2019.86.13> [in Ukrainian].

13. Ihnatchenko, A.S., Kovalov, B.L., Fedyna, S.M., & Popova, A.H. (2020). Analiz definitiinoi osnovy termina «ekolohichni (zeleni) investytsii» ta yikh klasyfikatsiia [Analysis of the definitional basis of the term «ecological (green) investments» and their classification]. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky» – International Scientific Journal «Mechanism of Economy Regulation»*, 2, 138-148. DOI: <https://doi.org/10.21272/mer.2020.88.12> [in Ukrainian].

14. The Green Investment Report. World Economic Forum. (2013). *weforum.org*. Retrieved from: www3.weforum.org/docs/WEF_GreenInvestmentReport_ExecutiveSummary_2013 [in English].

15. Green Investment. World Green Economy Council. (2018). *wgeco.org*. Retrieved from: <http://wgeco.org/green-investment/> [in English].

16. Danish Organisation for Renewable Energy. *ove.org*. Retrieved from: <http://www.ove.org> [in English].

17. United Nations (UN). *un.org*. Retrieved from: <http://www.un.org/ru/> [in English].

18. Markevych, K., & Sidenko, V. (2019). «Zeleni» investytsii u stalomu rozvytku: svitovy dosvid [«Green» investments in sustainable development: world experience]. Retrieved from: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_ZELEN_INVEST.pdf [in Ukrainian].

19. Honcharuk, I.V., & Tomashuk, I.V. (2017). Vplyv ekoloho-ekonomichnoho faktor na osoblyvosti orhanizatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu vykorystannia resursnoho potentsialu silskykh terytorii [The influence of the ecological and economic factor on the peculiarities of the organizational and economic mechanism of using the resource potential of rural areas]. *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky – Economics, finance, management: topical issues of science and practical activity*, 4 (20), 52-62 [in Ukrainian].

20. Honcharuk, I.V. (2013). Pidpriemnytska diialnist vyrobnytstva biopalyva yak sfera rozvytku «zelenoho biznesu» [Business activity of biofuel production as a field of «green business» development]. *Ekonomichnyi forum – Economic Forum*, 4, 93-97 [in Ukrainian].

21. Honcharuk, I.V. (2013). «Zelenyi biznes» u kontseptsii staloho rozvytku suspilstva [«Green business» in the concept of sustainable development of society]. *Zbirnyk naukovykh prats Vinnytskoho natsionalnoho ahrarnoho universytetu – Collection of scientific works of the Vinnytsia National Agrarian University*, 2 (77), 1, 137-145 [in Ukrainian].

22. Honcharuk, T.V. (2013). Kontseptsii «zelenoi ekonomiky» u zabezpechenni staloho rozvytku suspilstva [The concept of «green economy» in ensuring the sustainable development of society]. *Zbirnyk naukovykh prats Vinnytskoho natsionalnoho ahrarnoho universytetu. Serii Ekonomichni nauky –*

Collection of Scientific Works of the Vinnytsia National Agrarian University. Economic Sciences Series, 2 (77), 157-166 [in Ukrainian].

23. Tokarchuk, D. (2022). Development of territorial communities as the main purpose of reforming local government: issues of planning and the «green» course. *Scientific and practical principles of development of territorial communities in the conditions of decentralization of power: monograph*. Primedia eLaunch, Boston, USA. DOI: 10.46299/979-8-88680-820-9.8 [in English].

24. Kaletnik, G.M., & Pryshliak, N.V. (2021). Rozvytok haluzi biopalyv yak determinanta staloho rozvytku Ukrainy [Development of the biofuel industry as a determinant of sustainable development of Ukraine]. *Mizhnarodnyi naukovovyrobnychiy zhurnal «Ekonomika APK» – International Research and Production Journal «Economics of agro-industrial complex»*, 2, 71-81. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202102071> [in Ukrainian].

25. Georgescu-Roegen, N. (1977). Inequality, Limits and Growth from a Bioeconomic Viewpoint». *Review of Social Economy*, 35, 3, 361-375 [in English].

26. Brockington, D. (2012). Radically conservative vision? The challenge of UNEP's «Towards a Green Economy». *Development and Change*, 43, 1, 409-422 [in English].

27. Bina, O., & Camera, F. (2011). Promise and shortcomings of a green turn in recent policy responses to the «double crisis». *Ecological Economics*, 70, 12, 2308-2316 [in English].

28. Victor, P., & Jackson, T. (2012). Commentary: a commentary on UNEP's green economy scenarios. *Ecological Economics*, 77, 11-15 [in English].

Відомості про автора

ТАРАСОВА Оксана Сергіївна – аспірантка першого року навчання кафедри економіки та підприємницької діяльності, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: sosuresosure@ukr.net).

TARASOVA Oksana – Postgraduate Student of the First Year of the Study of the Department of Economics and Entrepreneurship, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, 3, Soniachna Str., e-mail: sosuresosure@ukr.net).

УДК 338.43:633.1[65.32]

DOI: 10.37128/2411-4413-2022-2-4

**ІНФОРМАЦІЙНЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
УПРАВЛІННЯ У
ГАЛУЗІ
САДІВНИЦТВА**

ПРАВДЮК Н.Л.,
доктор економічних наук,
завідувачка кафедри бухгалтерського обліку

КОЖУХАР В.В.,
аспірантка другого року навчання
кафедри бухгалтерського обліку,
Вінницький національний аграрний університет
(м. Вінниця)